

АКТУЕЛНА ПИТАЊА
НАШЕ
ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД

ПОДСЕТНИК ЗА ДОМАЋЕ РЕЧИ

Примери лекторских преправки које је прочитао проф. Ивић свакако откривају неуког лектора. Још би то било и разумљиво да је то применио на текст неког Ђака или уопште некога за кога је лектор сматрао да му мора пружити стручну помоћ, колико знао да знао. Међутим, нека ми се допусти да кажем што ми је рекао сам референт, то је примењивано и на тексту никог другог него Павла Ивића! То онда више није само неукоост и незнање, него и дрскост незнања.

Навешћу један други пример самоуверености лектора. Постојала је комисија радија и телевизије за језик, и та је комисија закључила да тражи појачавање лекторских служби, али да претходно треба погледати какав је постојећи лекторски рад. Затражили смо лекторисане текстове из радија, да разгледамо и интервенције и је ли што пропуштено, али су лектори напросто одбили да дају на увид текстове (са часним изузетком колегинице која је и сама била члан комисије, али њене текстове у ствари није требало ни проверавати). И тако комисија радија и телевизије за језик није имала могућности да провери квалитет лекторског рада у самој кући.

Све то сведочи да су се код нас, у друштву, веома пореметиле нормалне представе о стручној надлежности у области језика, између стварне компетенције (коју онај ко је доста компетентан врло опрезно примењује, са доста проверавања и саветовања) и присвојене компетенције, између лингвистике и надрингвистике.

Две-три речи и о поменутој мимикрији у језику. Као да је њен циљ да учини симпатичнијим неке појмове, или да освежи неке термине који вероватно ауторима тих језичких новотарија звуче већ банално и досадно. По правилу су понуђена нова решења недомишљена, јер се језик не може по вољи прекрајати и мењати, њему треба много времена да у њему сазри нека новина, да развије своју породицу речи и свој систем, да се уклопи у постојеће системе. Искључују се обичне речи, а нестало је смелости да се направи нови једноставни и кратки термин, него се прибегава ширим групама речи. Кад се већ не жели задржати термин „директор” или „управитељ”, „управник” (као домаћи превод), зашто га не назову „пословођа” или „пословодитељ” кад већ хоће да нагласе његову пословодну улогу — него „инокосни пословодни орган”?! Велика се штета наноси гипкости језика на тај начин, јер никад широка група речи не може на прави начин заменити једну реч.

Може нам се учинити да нисмо оптеретили језик ако уместо „за-послити се” уведемо „удружити рад”, јер је и то доста кратко, али је ипак инвалидно то решење. Ако још можемо „биро за запошљавање” назвати „биро за удруживање рада” — како ћемо назвати „биро за неза-послене”, ваљда не за „за неударжени рад” или „за ударжени нерад”!

Наш задатак, и језичара и правника — колико год имамо утицаја на то — треба да буде: сузбијати што више сваки покушај прекрајања уходаних израза. Ако друштво успе да нечему промени стварни смисао и садржај, стари термин неће бити сметња, лако ће се заборавити његово бивше значење и прихватити ново.

Доста је било говора и о употреби страних речи, а можда и не-разумевања и неоправданог оцењивања става Драгише Витошевића, Он је рекао једну веома тачну ствар: нама је данас потребнији речник подсетник за домаће речи него речник страних речи. А то значи да смо изгубили меру у употреби туђица, да нам реч туђег порекла прва падне на памет, а домаћу већ помало заборављамо, морамо да је потражимо у свести. Према томе, стране (интернационалне) речи не треба гонити из језика, све се оне могу употребљавати, али треба сачувати меру, и сачувати домаће речи.